

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Cap. 1. De debiti redditione

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

C A P. I.

De debiti conjugalis redditione.

HÆc obligatio pertinet ad bonum fidei conjugalis, secundum quam coniuges inter se coniugij usum præstare debent, teste Apostolo 1. Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro.* Idque siue expresse petatur, siue tacite, vt cum vxor præ verecundia verbis petere non audeat: Estque hæc obligatio reddendi sub mortali, quippe circa rem grauem, si alter serio, instanter & rationabiliter petat, vt proinde confessarius interdum coniuges de præstatione huius debiti commonefacere debent. Dixi serio, nam tergiuersatione & precibus aliquem auertere, si id non valde ægrè laturus sit nulla, vel leuis est iniuria. Dixi etiam si rationabiliter exigatur: videlicet tempore, loco opportuno, non item si nimis frequenter & importune petatur. Aut si in loco sacro non decente V.C. in Ecclesia, vbi sine sacrilegio conjugalis actus exerceri non potest; excepto casu necessitatis, si nimirum coniuges diu in loco sacro inclusi ob humanam fragilitatem in periculo incontinentiæ versantur.

NB. Coniuges non peccant mortaliter, si intra vas naturale, modo aut situ indebito coniugij actum exercere aggrediantur, nisi probabile pollutionis periculum timeatur: Nam hoc sepositum non peccatur in substantia actus conjugalis, sed tantum in modo accidente, qua de re dixi lib. 3. l. 4. num. 14.

Coniux

Coniux contra iustitiam delinquit, si immoderatis ieiunijs alijsque carnis afflictionibus, notabiliter se impotentem reddat ab usum coniugale.

Coniugi adultero, si eius adulterium cognitum est, iuste coniugij debitum negatur, non quod usus coniugalis post adulterium illicitus sit, sed quod coniux innocens coniugi adultero iuste negare possit, quia frangenti fidem fides merito non servatur.

Coniux adulter, dum eius adulterium cognitum non est, debitum exigere non prohibetur, etiam ad id compellere potest. Quod enim coniux propter adulterium priuetur iure petendi debitum, poena quaedam est, ad quam adulter se ipsum condemnare non debet nemine agente aut excipiente: praesertim cum coniux a debiti petitione abstinere plerumque non possit, quin criminis commissi suspicio aliane incommoda oritura sint.

Si debitum reddituro graue salutis corporalis periculum timeatur, iusta est causa denegandi, ut si petens peste infectus, vel febris hectica laboret: Ratio; quia coniuges in matrimonij contractu corporum potestatem inter se dant salua suarum personarum seu indiuiduorum incolumitate. Excipitur nisi rationabilis necessitas cohonestet, ut si periculum infectionis propter coniugis lepra, vel morbum gallicum diuturnum sit. Nam valde difficile quibusdam accidit in perpetua lucta contra motus carnales perseuerare. Non tamen tenetur coniux sanus cum periculo infectionis leproso aut infecto reddere debitum, etiamsi periculum in continentia leproso immineat: quia nemo tenetur, propriam sui corporis vitam aut incolumitatem propriam

priuati hominis peccato vitando exponere: cum
is in necessitate simpliciter positus non sit, sed a-
lia concupiscentiæ remedia adhibere possit.

6 Si coniunx leprosus fiat alter coniunx sanus
non omnino liberatur obligatione debiti, exce-
ptis quibusdam casibus. Primò, Nisi leprosus
coniunx in hac re iure suo cedat. Secundò, Nisi
coniunx sanus maximum à lepra horrorem sen-
tiat. Tertiò, Nisi vxor vltima & perfecta specie
lepræ quæ leonina dicitur, infecta sit; vbi nota,
quod viro ex congressu cum leprosa maius peri-
culum immineat, quàm vice versa. Quartò, Nisi
Loci consuetudo talem frequentem accessum ad
leprosos propter contagionis publicæ periculum
prohibeat.

NB. Nullo casu licitum est potione medica
seu pharmaco generationem seu conceptionem
prolis impedire. Nam id directè repugnat princi-
pali fine matrimonij, & mulieres mirè abuterentur,
si haberent licentiam impediendi generatio-
nem. Cur autem foetus nondum animatum, si ex
eo matri mortis periculum imminet, medica-
mentis expellere liceat, non alia causa reddi po-
test, quia foetus est veluti actualis aggressor, & p-
xima ac directà causa mortis maternæ: Ergo ius
habet mater se defendendi; At verò foetus nondum
in rerum natura existens, vim nullam infert, contra
quam iure naturali se defendere liceat.

7 Si ex vsu coniugali probabile periculum mor-
tis proli conceptæ timeatur iusta est, causa negan-
di. Cæterum si fœmina experta sit, se prolem vi-
uam edere non posse probabile, est nihilominus
petere posse ac debere, quia melius videtur pue-
ro,

10, ut existat priuatus uisione Dei, quam ut omnino non existat.

Si causa nocimenti, quod proli inferetur, temporalis sit, plerumque culpa venialis est sine necessitate coniugij actum exercere, ut C. tempore menstrui, tempore purificationis post partum. Etiam si timeatur lepra infanti, si periculum incontinentiæ timeatur coniugibus, necessarium est petere & reddere debitum. Quia ex vna parte ad matrimonij id exigit, in perpetua vel valde duratura continentia in coniugio seruanda sit: Ex altera verò parte melius est proli ut infirma nascatur, quam ut omnino non nascatur.

9 Coniugi petenti in ebrietate, aut amentia sine peccato negari potest, cum non rationabili modo petat. Vtrique coniuges in amentiam incidentes, reparandi sunt, donec ad mentem redeant.

10 Qui ante nuptias votum continentiae edidit, coniugij debitum à coniuge petere non potest ante desponsationem, quamuis petenti reddere teneatur. Ratio, quia ad petendum debitum, coniunx non obligatur, sed solum ad reddendum. Solutò tamèn matrimonio, continentia seruanda est. Deinde coniugi in adulterium incidente, debet innocens votum suum perfectè seruare: cum sine iniuria coniugis possit abstinendo etiam à conditione.

11 Qui post matrimonium ante eius consummationem continentiam simpliciter vouit, nec petere, nec reddere potest, sed religionem ingredi debet, qui enim promittit finem, implicitè etiam promittit executionem medij vnici si illud necessarium

farium intelligat, vnicum autem medium exequendi votum continentiae simpliciter dictae habet coniunx, vt ante consummationem matrimonij religionem ingrediatur, ergo vouendo absolutam continentiam ad id obligasse se censetur. Secus verò dicendum, si id in mentem ipsi non venerit, vel non intellexerit.

- 21 Si coniunx cum consensu coniugis continentiam absolutè vouit, à coniugij actu abstinere debet, tam reddendo, quàm petendo. Sin verò absque consensu votum reddit, seruare illud debet, quatenus potest, videlicet, vt nunquam petat, quamuis reddere teneatur mortua coniuge in continentia manere debet semper.

NB. Coniunx qui ante matrimonium votum continentiae vouit, vel post matrimonium debitum se nunquam exacturum, plerunque debet alteri coniugi votum indicare, ne suspicionem odij vel superbiae concipiat. Quod si nihilominus votum valdè onerosum sit alteri coniugi; puta, quia vxor præ verecundia petere non audet, quando vir voto obstrictus nunquam petit, vel si alteruter coniunx, qui vouendi licentiam absolutè concessit, iam pœnitens concessionis grauibus stimulis carnis agitur, non sine incontinentiae periculo, his casibus voti obligatio cessat, quatenus minoris boni impedimentum esse censetur; tutius tamen est petere dispensationem super voto ab habente potestatem.

- 31 Incestus commissus, cum consanguineo, vel consanguinea coniugis intra primum vel secundum gradū impedit, quominus incestuosus matrimonio vti possit petendo & innocens non tenetur reddere.

Idque locum habet, etsi incestus occultus sit) ratio ubi cessat ius petendi cessat etiam obligatio reddendi, Coniunx autem incestuosa in pœnam criminis amisit ius petendi debitum.

Certi casus sunt quibus priuatio debiti coniugalis propter incestum non incurritur primò si ignorantia à malitia incestus excusat, quia coniunx ignorat esse consanguineam coniugis ad quam accedit. Secundò si per videntiam aut graui metu actus coniunx cognoscatur à consanguine coniugis. Ratio, quia priuatio iuris petendi debiti Ecclesiastico iure cõstituta est in pœnâ incestuosi. Ergò si incestus crimè nõ est, pœna hæc locũ nõ habet.

Episcopus per consuetudinem dispensare potest super petendo debito cũ coniuge incestuoso.

Nimia multiplicatio prolis ordinariè nõ excusat à redditione debiti coniugalis, eò quod multiplicatio prolium spectet ad præcipuum finem matrimonij, & melius est, vt viuat proles inops quam non viuat. Validum tamen est pactum & licitum ea causa initum, quamdiu continentia periculum non imminet.

Si culpa coniuncta petitioni coniugalis debiti, conueniat ex circumstantia tenente se ex parte fornicantis, licitum est ei reddere: V. C. marito incestuoso, vel voto castitatis obstricto, si tamen ex circumstantia tenente se ex parte actus coniugalis reddere illicitum est: V. C. si coniunx coniugis debitũ petat in loco sacro sine necessitate.

Si exigere debitum sit culpa tantum venialis, reddere nulla culpa est, quia ordinaria adest causa excusans V. C. ne vxor marito petenti displiceat,

& odium vel rixas commoueat, quare in tali casu plerunquē etiam obligatur ad reddendum.

C A P. II.

De mutua coniugum cohabitatione.

1 **H**Æc est altera coniugum obligatio ad bonum matrimonialis fidei spectans, videlicet, ut cohabitent, mutua obsequia præstent in administranda re familiari educanda prole, ad quæ proinde ab utroque magistratu cogi possunt. Porro cum vir sit caput mulieris, ac familiæ Ephes. 5. quibus perinde imperare potest, quæ ad conuenientem domus administrationem spectant.

2 **M**aritus vxorem & familiam alere debet: Nam ob hanc causam dotem accipit, si autem pauperem duxit ibi imputet, nihilominus eam alere tenetur. Verintamen indotata vxor magis tenetur laborare, quam dotata; si dos marito expressè, vel tacitè promissa sed non soluta fuerit licet is vxori nihilominus cohabitare teneatur, & coniugij debitum reddere non tamen eam alere obligatus est, nisi inops sit, & à parentibus ali non possit: cum etiam vice versa vxor diues marito inopi alimenta præstare cogatur, præterea vxorem à marito sine necessaria causa recedentem maritus alere non tenetur, quamuis dotem ab ea acceperit, *Qui enim non facit quod debet, non recipit, quod oportet.* Vxoris autem officium est, ut maneat in cōsortio & obsequio viri. Quare si id præstare nolit, merito ei alimenta subtrahuntur. Secus est, si ob viri sæuitiam, aliamue eius culpam recesserit.

Item